

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. P. Jørgensen

Carlsprovst & Hammond
og Brøndby. Seminarium

Amtsprovst Eiler Hammond og Brøndbyvestre Seminarium.

Af J. P. Jørgensen (Smørum).

DE Mænd, der 1788 gennemførte Stavnsbaandets Løsning, indsaa, at Friheden kun kunde blive til virkelig Lykke for Almuen, naar denne blev delagtiggjort i en frugtbar Oplysning. Regeringen nedsatte derfor 1789 »Kommissionen til de danske Skolers bedre Indretning«, der tillige fik det Hverv »at foreslaa Foranstaltninger til Uddannelsen af duelige Skoleholdere«. Det første Resultat af Kommissionens Virksomhed var Opretelsen af Seminariet paa Blaagaard, der blev aabnet 1791. Der var imidlertid langt fra almindelig Tilfredshed med dette Seminarium og dets Virksomhed. Det var en tro Kopi af det tyske Seminarium i Kiel; Forstanderen var en indkaldt Tysker, og dets første Lærere var yderliggaaende Rationalister, der heldede stærkt til det rene Fritænkeri og talte nedsættende om Kristendom og Gejstlighed. De stræbte efter at give Undervisningen et videnskabeligt Præg og meddelte den i saa stort Omfang, at Eleverne, der kun var i Besiddelse af de tarveligste Forkundskaber, ikke var i Stand til at tilegne sig den store Stofmængde, hvoraf Følgen blev, at de intet lærte til Gavn. En anset Gejstlig udtalte senere om de første seminaristisk uddannede Lærere, at »de nye Pædagoger var de overfladigste af alle Mennesker, idet de mente med deres Fraser og Stumper af Kundskaber at kunne omskabe Mennesker«. Han tilføjede, at »gudfrygtige Lærere i Seminariets første Tid var en hæderlig Undtagelse«; og fra anden Side klagedes over, at de fra Blaagaard udgaaede Lærere »hverken formaaede at vinde Forældrenes Tillid og Fortrolighed eller Børnenes Hjerter«. — 1794 oprettedes efter Forslag af Grev L. Reventlow et Seminarium paa Trolleborg i Fyn, og ved dette klæbede mulig endnu større Skævheder end ved Blaagaard. Efter Tilskyndelse af Grev Chr. Reventlow paa Lolland søgte da Præsten Boisen i Vesterborg om Tilladelse til i sin Præstegaard at oprette et Seminarium. Dette skulde være af hel anden Art end de to andre Seminarier, idet han mindre vilde lægge Vind paa at bibringe Seminaristerne almen og selvstændig Dannelse, men derimod lægge Hovedvægten paa, at de grundigt tilegnede sig de Kundskaber og Færdigheder, hvori de skulde undervise Bøndernes Børn. De skulde indkvarteres i Bøndergaardene og opdrages til at blive »nøjsomme og oplyste Skolelærere,

der skulde leve som oplyste Bønder«. Regeringen resolverede saa 1801, at der i Vesterborg oprettedes et saadant Seminarium, og indhentede derpaa Erklæringer fra Bisper og Provster om, hvorvidt man andre Steder i Landet kunde ønske oprettet lignende Seminarier. — I Begyndelsen af 1802 cirkulerede Boisens Seminarieplan blandt Smørum Herreds Præster, der bifaldt Planen og udpegede Sognepræsten Eiler Hammond i Brøndbyvestre som særlig skikket til at være Leder af et saadant Seminarium.

Eiler Hammond var født $\frac{3}{2}$ 1757 paa Herregaarden Aagaard i Gørløv Sogn, Løve Herred ved Slagelse. — Aar 1788 blev han Kapellan ved Sct. Mikkel's Kirke i Slagelse og Sognepræst for Hegninge Menighed. Her virkede han som en nidkær Præst og ivrig Filantrop, idet han ved Siden af Præstegerningen optog andre, denne Virksomhed nærliggende Opgaver; særlig virkede han i sit Sogn for en human Fattigforsørgelse, samt for en tidssvarende Ordning af Skolevæsenet. Den unge Præsts utrættelige Virken vakte almindelig Opmærksomhed, og han modtog saaledes 1796 en kongelig Udtalelse og Anerkendelse, samt Tilsagn om snarlig Forflyttelse til et bedre Embede, og d. $\frac{23}{12}$ s. A. blev han kaldet til Sognepræst for Brøndbyernes Menigheder. Hans Formand i dette Embede, Provst Becker, var een af de Præster, der »holdt fast ved den gamle Tro«; han var nidkær i sit Embede og højt agtet i sin Menighed, ligesom han var skattet af Biskop Balle, med hvem han førte yenskabelig og fortrolig Brevveksling.

Paa Stranden staar de høie Træer
og vinke fremmed Smakke.
Dog intet Træ kan komme nær
mit Træ paa Brøndby Bakke.

Disse digteriske Udtryk passer ikke paa det Brøndby, Eiler Hammond kom til først paa Aaret 1797; her var ingen høje Træer, hverken i Byen eller ved Stranden. Byen havde i det hele et trist Udseende: Husene var mest usle Rønner; de fleste Gaarde, deriblandt Præstegaarden, var faldefærdige; Møddingerne laa overalt ud til Gaden, medens der ud mod Marken laa udyrkede Tofter og smaa Kaalhaver, hegnede med Risgærder eller lave Jorddiger, langs hvilke hist og her enkelte Humlestænger og vantrevne Sejppil ragede op over enlige Smaabuske. Foruden den gamle ærværdige Kirke var der kun en statelig Bygning i Byen: Rytterskolen eller den kongelige Skole, der laa som et Monument midt i Byen paa Gadejorden, opført

af Grundmur og med rødt Tegtag, men iøvrigt uden Ly og Læ af Hegn eller Have. Byens Jorder var vel udskiftede paa en heldig Maade efter en af Provst Becker affattet Plan; men endnu var de hver Gaard tildelte Lodder uhegnede og ikke delt i Skifter, idet de henlaa som gamle Agre, og de fleste af de Gaarde, der havde faaet deres Jorder tildelt i Udmarkerne, var ikke udflyttede. Da Eiler Hammond tiltraadte Præstembedet, forefandt han, som anført, en forfalden Præstegaard med en stor Jordlod, der henlaa i største Virvar efter Udskiftningen. Som formuende var han imidlertid i Stand til allerede samme Aar at foretage en grundig Istandsættelse af Præstegaardens Udlænger, samt til 1799 at opføre en solid og rummelig Stuebygning. Da han i Ungdomsaarene opholdt sig i sit Hjem paa Aagaard, var det hans Lyst at sysle i den store Herregaardshave, og herved blev hos ham vakt den levende Interesse for Havevæsen, som han stedse bevarede, og som nu Brøndbyerne og senere langt videre Kredse skulde høste Frugten af. Præstegaardshaven udvidede han til et Areal af ca. 3 Tdr. L., der blev beplantet og smukt anlagt saavel til Lysthave som til Nyttehave, og samtidigt dyrkede han Præstegaardens Jorder som en Mønstergaard med Vekseldrift.

Uagtet Hammond var fuldt optaget af at faa ordnet sin Præstegaard og dens Tilliggende, forsømte han ikke at faa Skoleundervisningen ordnet paa en tilfredsstillende Maade. Da den sidste Degn til Brøndbyerne, Niels Mathisen Harder, var død (1786), resolverede Kancelliet, at Degneembedet skulde nedlægges, og at Pastoratets 2 Skoleholdere skulde overtage de kirkelige Forretninger, hver i sit Sogn, som Kirkesangere. Som Vederlag herfor blev de hidtil værende Degneindtægter tillagt deres Skoleholderembeder, medens Degneboligen blev bortsolgt. Men Skoleholderne var ikke heldige som Lærere, og da Biskop Balle 1795 visiterede Brøndbyvestre Skole, var han meget misfornøjet. Skoleholder Gyrsting havde udvist »en højst ufor- svarlig Efterladenhed« og ikke ført Skolejournalen i 4 Aar, og Biskoppen følte sig særlig krænkede over, at Gyrsting, der var den første Skoleholder, der havde faaet sit Embede forbedret af Degnekaldets Indtægter, »havde vist en strafværdig Utaknemmighed«, og derved givet Anledning til, »at de, der misundte Skoleholderne den dem tiltænkte Andel af Degnekaldene, herved vilde opnaa, at deres Dadel og Uvillie maatte anses berettiget«. — Hammond bedrede imidlertid Forholdene paa lempelig Maade ved flere Gange om Ugen at møde i Skolerne, hvor han underviste Børnene og gav Lærerne fornøden Vejledning. — For at fremme almen Oplysning blandt Sognenes Beboere holdt Hammond et Par Aftener om Ugen Møder i Skolerne for Gamle og Unge, Husmænd og Gaardmænd, hvor han holdt oplysende Foredrag om Havedyrkning, Agerbrug,

Husflid, Historie, Jordbeskrivelse m. m., og her var han Mand for at faa Bønderne i Tale; thi altid var Skolestuen fuld af opmærksomme Tilhørere. Hans Virksomhed blev da ogsaa paaskønnet, idet han ^{28/3} 1801 paany modtog en Skrivelse fra Kancelliet, der udtalte Tilfredshed med hans »Omhu og Nidkærhed for Skolevæsenets Fremgang og for hans øvrige heldige Bestræbelser for gavnlig Oplysning«.

Samtidig bestræbte Hammond sig for at faa gennemført en human og tidssvarende Fattigforsørgelse i sine Sogne; men her mødte han en alvorlig Modstand hos Beboerne, der frygtede for, at Reformerne vilde paaføre dem for store Byrder. Men da han optraadte med Autoritet og Myndighed, parret med Besindighed, opnaaede han i Løbet af kort Tid at faa ordnet Brøndbyernes Fattigvæsen til almindelig Tilfredshed. — Som Præst var Hammond anset som en velbegavet Prædikant, hvis Kirker i Reglen var godt besøgte. I sin Studentertid var han vel ikke undgaaet at blive paavirket af den ved Universitetet raadende Rationalisme og var derved en Modsætning til sin Formand, Provst Becker. Han tog imidlertid bestemt Afstand fra al Radikalisme og Vantro. Ved Visitatsen 1806 gav Biskop Balle ham følgende smukke Vidnesbyrd: »Hvad den brave og nidkære Kirkens Lærer, Hr. Provst Hammond, ved sin utrættelige Virksomhed og sine frugtbare Foranstaltninger har udrettet, saavel til kristelig Kundskabs Udbredelse som til almenlystigt Dannelse og Armods Husvælselse, vil Gud velsigne og belønne ham for i Tid og Evighed«.

Autoriteterne, der stadig havde Opmærksomheden henvendt paa Hammonds Virksomhed, undlod ikke at drage Nytte af hans praktiske Erfaring og store Arbejdskraft. Præces i Kancelliet, Fr. Moltke, opfordrede ham saaledes i Begyndelsen af 1801 til at indsende et Forslag om Fattigvæsenets almindelige Indretning og Styrelse paa Landet efter de Regler, han selv i flere Aar havde fulgt ved Omordningen af Fattigvæsenet i sine egne Sogne. Hammond udarbejdede derefter en Plan, som blev lagt til Grund for »Reglm. for Fattigvæsenet af ^{15/6} 1802«, og Kancelliet udtalte derefter sin Tak for den vigtige Andel, han havde havt ved Gennemførelsen af denne Reform.

Størst Betydning skulde imidlertid Eiler Hammond faa som en fortrinlig Leder af Seminariet i Brøndby. Det var dog først efter indtrængende Opfordringer fra Biskop Balle og Kancelliraad Fr. Moltke, at Hammond lod sig bevæge til at oprette og lede et saadant Seminarium, og han udarbejdede derefter Forslag til Oprettelsen af dette, samt et Udkast til en Undervisningsplan for samme, som i det væsentligste var en Kopi af Planen for Vesterborg Seminarium, og ved kgl. Resol. ^{28/5} 1802 blev Planen approberet med Tilføjelse, at Seminariet vilde være at henlægge under »Kommissionen for de danske Skolers

bedre Indretning« som dets Direktion, og at Pastor Hammond var udnævnt til dets Forstander og Førstelærer. D. $\frac{1}{10}$ s. A. blev cand. theol. Roeskilde udnævnt til Andenlærer.

Seminarieret fik Lokaler til Undervisningen i den nybyggede, rummelige Præstegaard, hvor Hammond til dette Brug afgav 3 Værelser. Den første Indretning og Møblering med Borde, Bænke, Skabe m. v. bekostede Staten (Seminariefonden). Fremdeles afgav Præsten 2 Værelser til Beboelse for Andenlæreren, samt ydede Kosten til denne for Betaling. — Reglementet bestemte, at Seminaristerne skulde nyde fri Undervisning og ved Forstanderens Foranstaltning indlogeres hos »skikkelige Bønder«, som for en billig Betaling vilde yde dem Kost og Vask m. v.; de skulde endvidere være deres Værter behjælpelige med forefaldende Arbejder. Da Seminaristerne i deres Kvarterer paa Gaardene ikke fandt den fornødne Ro til Hjemmearbejde, blev den gamle Degnebolig, der nu tilhørte Skolelærer Gyrsting, senere indkøbt til Seminarieret og indrettet til Læse- og Samlingsstuer. Denne Foranstaltning var af meget stor Betydning for Eleverne; her kunde de med Ro gennemgaa og repetere de forskellige Fag med hinanden; her fandt de Lejlighed til at raade, hjælpe, støtte og vel ogsaa til indbyrdes at opdrage hinanden. Derved udvikledes en Kammeratskabsfølelse og et Sammenhold, der vel særlig har bidraget til, at der raadede en saa god Tone paa Seminarieret, at der i Løbet af de mange Aar, det bestod, kun blev bortvist een Elev — paa Grund af Umoralitet. — Faste Ferier var Pløje- og Høstferie, hver 3 Uger, samt Jule- og Paaskeferie, hver 8 Dage. Man forudsatte, at der ved Arbejde i Ferien kunde gives Seminaristerne Lejlighed til at tjene en Del til Hjælp til Kost, Klæder m. m. Seminaristerne skulde stadig være klædte i sædvanlig Bondedragt: Vadmel- eller Drejlskofte, Brystdug, Knæbenklæder, hvide Uldstrømper, samt Sko med Metalspænder, eller Træsko; Hovedbedækningen var rød Uldhue med Dusk, Kabuds, og ved Højtiderne højpullet Filthat.

Til Uddannelse maatte i Regelen kun antages Personer af Bondestanden, opdragne paa Landet og vant til landlige Sysler. Aspiranten skulde være fyldt 18 Aar og kunne læse i Bog med Forstand og Færdighed, samt besidde Kristendomskundskaber som gode Konfirmander, hvorhos det ønskedes, at han havde Kendskab til Skrivning og Regning. Fra vedkommende Præst skulde fremlægges Attest om Alder, Sædelighed, Evner m. v.; kun naar 18aarige Elever ikke anmeldtes i tilstrækkeligt Antal, kunde 16—17aarige antages. Eleverne skulde være fordelt i 3 Klasser, hver med 5 Elever, og Læretiden varede 3 Aar, af hvilke der i de 2 første mest skulde bibringes Eleverne reale Kundskaber og Færdigheder. Første Halvaar var Prøvetid, efter hvis Forløb Forstanderen gav Indberetning om, hvorvidt

de sidst antagne Elever kunde anses egnede til fremdeles at modtage Undervisning, eller de burde fjernes. I Henhold til Forestilling fra Forstanderen bifaldt Seminariets Direktion ved Skr. af ²⁸/₅ 1804 følgende Forandringer i Seminariets Regulativ: 1) Seminariet skal omfatte 2 istedetfor de hidtil i Reglm. bestemte 3 Klasser. 2) Hver Klasse maa herefter bestaa af 7—8 Elever istedetfor det i Reglm. fastsatte, saa 14—16 Elever er det højeste Antal, som paa een Gang maa undervises paa Seminariet. 3) Først naar en Klasse efter 3 Læreaar er dimitteret, kan der optages en ny Klasse.

Seminariets Lærerkæfter var Forstanderen som Førstelærer, samt en cand. theol. som Andenlærer. Forstanderens Fag var: Religionslære, Bibelhistorie, Kateketik, Sang og Musik, Havedyrkning, Geografi, Naturhistorie og Metodelære. Andenlærerens Fag var: Læsning med Grammatik, Skrivning med Ortografi og Stiløvelse, Regning og Geometri, samt Verdenshistorie og Fædrelandshistorie; ogsaa han underviste i Sang og Musik. Begge Lærere skulde anvise Eleverne en Metode, ved hvilken disse paa den hensigtsmæssigste Maade kunde bibringe Børn Skolekundskaber, samt anvise, hvorledes en god Almueskole burde ledes. De skulde vogte sig for at »anstille lærde Undersøgelser«, samt for at holde »systematiske, videnskabelige Foredrag«, men affatte deres Foredrag saa populært og praktisk som muligt, »da der ikke paa denne Anstalt skulde dannes lærde Videnskabsmænd, men duelige og oplyste Landsbylærere«.

Ved første Læreaars Slutning skulde paagældende Klasse underkaste sig den første Aarseksamen — der i Reglen var fastsat til Mandag før Pinse — ved at aflægge Prøve i Læsning med Grammatik, Smukskrivning, Regning (Reguladetri med Brøk), Geografi, samt Naturhistorie (Pattedyr, Fugle, Fiske og Amfibier). De Elever, der »udholdt« denne Eksamen, var nu Seminarister og rykkede op i anden Klasse. — Ved andet Læreaars Slutning indstillede Seminaristerne sig til anden Aarseksamen — »første Mandag i August« — og prøvedes i Religionslære, Bibelhistorie, Geografi, Historie, Stil, samt Naturhistorie (Insekter, Orme, Planter og Mineralier). — Sidste Læreaar medgik til en Generalrepetition, praktisk Skolegerning i Byens Skole under Lærernes Vejledning, samt Undervisning i Religionslære og Bibelhistorie, Katekisations-Metode, dansk Stil, Koralsang og Geometri. — I Tilslutning til de tidligere aflagte Prøver skulde Seminaristerne nu »udholde« Dimissions-Eksamen ved at aflægge Prøve paa deres »Undervisningsgaver og Færdigheder«, navnlig i Katekisation og Regneøvelser med Børn; endvidere i Religionslære og Bibelhistorie, Stil, og anvendt Geometri, hvilket sidste bestod i Opmaaling og Kortlægning af et Stykke Jord og var særlig beregnet paa at sætte de vor-

dende Skolelærere i Stand til at være Bønderne behjælpelige med at opmaale og inddele deres Jorder i Skifter. Religion og Katekisation var Hovedfag, og den Kundskabsfylde og Færdighed, der opnaaedes i disse Fag, var ikke ringe; i de øvrige Fag naaedes i Almindelighed kun det Maal af Kundskaber, som de flinkeste Elever i Landsbyskolerne i vor Tid kan opnaa. Hver Eksamen blev overværet af Medlemmer af Seminariets Direktion og andre særlig Indbudte. Ved første Aars-eksamen mødte saaledes Statsminister Grev Reventlow og Justitsraad Arctander, og paa de fraværende Direktørs Vegne mødte Provst Nyrup og Præsterne Bentsen og Bindesbøll; endvidere var mødt Kancellipræsident, Kammerherre Fr. Moltke. Denne Eksamen forløb saa gunstigt, at Resultatet af Kancelliet blev indberettet til Kongen, hvorefter det ved kgl. Resol. ^{12/10} 1804 blev tilkendegivet Seminariets Lærere Hs. Majestæts allerhøjeste Bifald med deres udviste Flid.

Dimissionseksamen blev altid afholdt i Seminariets Lokaler, samt i Forstanderens rummelige Havestue. Fandt man Luften tung og Pladsen trang, flyttede man, naar Vejret tillod det, ud i Præstegaardens hyggelige Have. Den kateketiske Prøve blev dog i Regelen afholdt i Kirken. Efter endt Eksamen blev for hver Dimittend udfærdiget et Testimonium, hvori var anført den tilkendte Hovedkarakter for Kundskaber og Færdigheder: Udmærket duelig, Meget duelig, Duelig og Bekvem. Endvidere blev anført Karakter for Kirkesang, samt for Sæder og Opførsel: Eksemplarisk, Meget rosværdig, Rosværdig og Sædelig. Testimoniet blev underskrevet af den samlede Direktion og paraferet af Forstanderen. Den Seminarist, der paa foranførte Maade havde »udholdt« Afgangseksamen, vandt nu lige Ret med Seminaristerne fra Blaagaard til Ansættelse som Skolelærer og Kirkesanger fremfor andre, der ikke havde bestaaet en saadan Eksamen. — Foruden anførte Hovedfag var paa Undervisningsplanen opført som Bifag: Havedyrkning, Biavl og Husflid. Da Hammond kom til Brøndby, var der ved Byens Huse og Gaarde næsten ingen Haver, men i Regelen kun et lille Indelukke med nogle usle, tynde Kaalstokke, da Bønderne her, som de fleste andre Steder i Hovedstadens Omegn, købte deres Grøntsager i København af Amagerne. De første Aar søgte han forgæves at vække Interesse for Havebrug; men da Seminariet var oprettet, fik han ved Hjælp af Seminaristerne gennemført denne Sag. Af Seminariets 5 første Elever blev ved 5 Gaarde afstukket et Jordstykke af de ved Gaardene henliggende øde Tofter, der fremtidig skulde dyrkes som Urtehave, Frugthave, Blomsterhave og Lysthave o. s. v. Haverne hegnedes ved Diger og levende Hegn og skærmedes yderligere ved Plantning af Læbelter. I 4 Aar blev aarlig udvist fra de kgl. Planteskoler i Ledøie og Frederiksberg 200

Hegnstræer og 80 Frugttræer, der udplantedes i og ved Bøndernes Haver under Forstanderens Vejledning og Opsigt. Aar efter Aar blev paa samme Maade anlagt nye Haver, og 1807 var anlagt 13 Haver, alle beplantede med Frugttræer og Buske og hegnede med vilde Træer. Den af de første Seminarister udviste Flid og Iver med Havedyrkningen blev paa-skønnet af »Det kgl Landhusholdningsselskab«. I Fortegnelsen over Præmier og Belønninger, uddelt af Selskabet 1805, anføres, at »Seminarist Mads Kierberg har for Gmd. Lars Søren Nielsen anlagt en Have, hvori 1804 var avlet 300 Stokke Grønkaal, 600 røde og hvide Kaalhoveder, 200 Kaalrabi, 4½ Td. Gulerødder, 2 Skp. Løg, ½ Skp. Skarlotter, foruden andre Havesager; han havde desuden anlagt 3 andre Bønderhaver og undervist Bønderne i Havekultur. I Haverne har han plantet 80 Frugttræer og 200 vilde Træer foruden en stor Mængde Buske. Blev tilkendt Belønning 20 Rdl. — Seminarist Anders Larsen har for Gmd. Jørgen Pedersen anlagt en Have, hvori var plantet og avlet i Forhold til Havens Størrelse ligesaameget som i den foregaaende, ligesom han og har beplantet en stor unyttet Høj, Gilles Høj, med mangfoldige Træer, især Naaletræer¹⁾, og en Allé af 70 Elmetræer. Blev tilkendt Belønning 15 Rdl. Seminarist Hans Kornbæk har for Gmd. Peder Larsen anlagt en Have, hvori er plantet og avlet en Mængde Køkkenurter, ligesom der i samme er plantet 40 Stkr. Frugttræer og 50 Stkr. vilde Træer. Blev tilkendt Belønning 10 Rdl. Seminaristerne Søren Jensen og Rasmus Frederiksen, som har udvist Flid i Havedyrkning i mindre Grad, fortjener at nævnes med Berømmelse«. — For at kunne give Seminaristerne praktisk Vejledning i Biavl blev i 1811 for kgl. Regning indkøbt 4 Bistader. **Vejledning i Husflid** var det ikke stort bevendt med; **den ydedes af en Husmand**, der viste, hvorledes man bandt Bikuber, Halm- og Vidiekurve, samt Riskoste, og iøvrigt kunde udføre mindre Træarbejder.

Omsider blev Gymnastik fast Undervisningsfag. Det synes næsten som om Forstanderen til en Begyndelse ikke var særlig ivrig for at faa Gymnastik indført som fast Fag; Eleverne var jo næsten overbeholdede med Fag. Men 1811 indberettede Prof. Nachtegall til Kancelliet, at endnu var intet »Subjekt« fra Brøndby indsendt til hans Institut, hvorfor Kancelliet udbad sig Forstanderens Erklæring. Dette bevirkede, at Læreren ved Brøndbyvestre Skole, Chr. Cornelius Andersen, straks blev indsendt til Uddannelse, og at der anskaffedes Gymnastikapparater. Samtidigt med sin Uddannelse i København overtog Lærer Andersen Undervisningen i Gymnastik ved Seminariet,

¹⁾ Paa Toppen af Gilles Høj rejste Forstander Hammond en Flagstang, hvorfra Flaget vajede paa Seminariets Festdage.

og efterat Prof. Nachtegall havde indberettet om de sidst dimitterede Seminaristers gode Fremgang, takkede Direktionen Forstanderen »for den Iver, hvormed disse Øvelser saa hastigt indførtes, endnu før Andersen var dimitteret fra det gymnastiske Institut«. Samtidigt rettedes en Tak til Bønderne for det Arbejde, de uden Vederlag havde udført ved at planere et Stykke Gadejord, der var indtaget til Gymnastikplads. Lærer Andersen fik »en Gratifikation af 100 Rdl. for hans Iver og Beredvillighed med at fremme Gymnastikundervisningen«, og kort efter blev han fast ansat som Gymnastiklærer med en aarlig Løn af 100 Rdl. — D. $\frac{7}{2}$ 1813 blev der tilstillet Seminarieret som Gave fra Kongen 20 gamle, men dog brugelige Gøværer, samt 20 gamle Patrontasker, og da der til Gaven var knyttet Ønsket om at indføre militære Øvelser, paabegyndte Lærer Andersen nu med største Iver Uddannelsen af sit lille Korps, som, naar Kongen og Fædrelandet kaldte, skulde deltage i Landets Forsvar. Men da Freden Aaret efter blev sluttet, ophørte disse Øvelser.

Sang og Musik var nærmest at regne som Bifag, da ikke alle Elever besad saamegen musikalsk Begavelse, at de med Nytte kunde deltage i Undervisningen i disse Fag. Med Støtte af Violin fik Lærerne det dog bragt saavidt, at de fleste kunde synge de mest brugte af Zincks Koraler, det var dog kun faa, der var i Stand til, efter at have lært Noder, at »gnide« nogle Koraler og lette Folkemelodier paa Violin. Undertiden var der i Sommertiden smaa Aftenkoncerter i Præstegaardens Have, naar Fremmede var i Besøg. Hammond spillede da Guittar og sang, samt spillede Duetter paa Violin med Roeskilde. Ved saadanne Lejligheder sang Eleverne undertiden 2- og 3-stemmige Sange, hvilket dog kun blev muligt ved, at Lærerne sang med støttede Understemmerne. Til disse Koncerter havde Byens Beboere fri Adgang.

Eiler Hammond blev med Rette anset for at være en fortrinlig Leder af sit Seminarium, samt for selv at være en udmærket Lærer for Ungdommen. Han forstod ved sine livlige og anskuelige Foredrag at fremkalde og fastholde Elevernes Opmærksomhed og Interesse, saaledes at de havde let ved, naar Timen var endt, efter Hukommelsen at optegne Hovedpunkterne, saa de ved Eksaminationen den følgende Dag var i Stand til i det væsentligste at gengive Foredraget. I Hovedfagene Religionslære og Bibelhistorie benyttede han vel som Grundlag Balles Lærebog og Birks større Bibelhistorie; men Eleverne skulde vel vogte sig for ordret at gengive nogetsomhelst af disse Bøger; thi Hammond var en Hader af alt Remseri; kun de i Lærebogen anførte Skriftsprog fordrede han korrekt gengivne. Hans Katekisation var nærmest en Samtale om de kristelige Læresætninger, fjernt fra alt aandløst

Terperi i Spørgsmaal og Svar af et givet Emne. Iøvrigt benyttedes saa faa Bøger som muligt ved Undervisningen; først i de senere Aar benyttedes Munthes Lærebøger til Støtte ved Undervisningen i Historie. Til almindelig Bøglæsning benyttedes i de første Aar en Oversættelse af v. Rochows Børneven, og senere andre Læsebøger, bl. a. Birks Læsebog »Naturen, Mennesket og Borgerne«. Til »Verslæsning« blev brugt »Evangelisk kristelig Salmebog«, samt en »Poembog«, d. v. s. et Skrivebogshefte, hvori Eleverne nedskrev enkelte af de mest almindelige af Oplysningstidens Folkesange, som de derefter maatte gengive udenad (deklamere).

Hammond var i sin Optræden overfor Seminaristerne ofte streng og myndig; men desuagtet var han mere end almindelig elsket og afholdt, ja næsten forgudet af disse. De følte, at de i ham havde en oprigtig og trofast Ven, der kun vilde deres Vel, og hos hvem de trygt kunde henvende sig, naar et eller andet tyngede deres Sind. Hans Elever fandt deres Virke trindt om i Landet, enkelte i Jylland, men de fleste paa Sjælland, og som Forholdene da var, skete det kun sjældent, at en mindre Kreds af dem traf sammen. Men naar det skete, og Tobakspiberne var tændt, blev Samtalen snart ledet hen paa deres 3 Aars Ophold paa Brøndby Seminarium, hvilke Aar flere af dem ansaa for at være de lykkeligste i deres Liv; men Samtalens Midtpunkt var dog stedse deres kære Provst Hammond, der havde været som en Fader for dem, og hvem de nu omtalte med den største Pietet.

Regeringen paaskønnede Hammonds Virksomhed ved 1809 at udnævne ham til Ridder af Dbg. Han var 1805 valgt til Provst for Smørum Herred og blev derefter 1807 udnævnt til Amtsprovst over Københavns Amt. De sidst nævnte Udnævnelser var ganske vist ogsaa Æresbevisninger, men de blev dog tillige Byrder, der blev lagt paa den hidtil utrættelige Mands Skulder, uagtet man for at lette ham Varetagelsen af Præsteembedet tillod, at Kandidat Roeskilde, der endnu var Andenlærer, blev ordineret og udnævnt til Kapellan p. p., ligesom der ogsaa blev ansat en Tredielærer, Kandidat Bøttcher. Da Roeskilde ^{30/13} 1809 blev Andenlærer ved Jonstrup Seminarium, blev Bøttcher Kap. p. p., medens samtidigt Kandidat C. M. Hasle blev Tredielærer.

For Provst Hammond har det vistnok været en gavnlig Adspredelse af og til at kunne rive sig løs fra det ensformige daglige Arbejde paa Seminariet for at drage paa Visitats som Provst. Naar han meldte sin Ankomst hos gamle Elever, der virkede som Lærere paa Københavns Amt, blev hans Komme imødeset som en Festdag, og han blev stedse modtaget som en kær Gæst, uagtet Visitatsen ikke alene gjaldt Skolestuen, men ogsaa blev udstrakt til Lærernes Be-

boelse med Køkken og Kælder, samt Haven ikke at forglemme. Men iøvrigt var Hammond som Tilsynsmand retfærdig i sin Bedømmelse af Lærernes Gerning, hvad enten disse var Seminarister, Studenter, eller endog simple Almuesmænd, og tog særligt Hensyn til de ofte vanskelige Vilkaar, de arbejdede under. Kun hvor han traf sløve og uduelige Lærere, eller Proprietærer og Bønder, der var forsømmelige med Hensyn til Vedligeholdelse af Skolebygninger og Inventarium, viste han sig som Skolens myndige Tilsynsmand, der ikke alene paatalte Mangler og Forsømmelser, men ogsaa sørgede for at faa dem afhjulpne. Det faldt i hans Lod som Amtsprovst at gennemføre Lovbestemmelserne af 1806 og 1814 om Almueskolevæsenet; han optraadte her med Myndighed og Fasthed, og undertiden hensynsløst, idet han ofte hverken ændsede Lærernes, Proprietærernes eller Bøndernes Synsmaader. Særlig ankede Lærerne over hans Iver for at bortsælge de gamle Degneboliger med underliggende Jorder for en ofte uforholdsmæssig lav Pris, hvorved der efter deres Mening tabtes Værdier, der kunde have været anvendt til en Forhøjelse af Lærerlønningerne.

Eiler Hammonds Virksomhed som Amtsprovst bliver særlig belyst ved følgende Cirkulære fra Københavns Amts Skoledirektion til de respektive Skolekommissioner, samt til Skolelærerne paa Københavns Amt:

»Syv Aar er henrundne, siden man begyndte med at iværksætte den provisoriske Skolevæsens Omordning her paa Amtet. Saare meget er, selv i hine 7 Krigens urolige og byrdefulde Aar, udrettet her paa Amtet. Alle Skoledistrikter er inddelte, og 5 af de derved bestemte nye Skoledistrikter foruden 3 Præliminærskoler er allerede etablerede. Alle Skolelærere har erholdt den dem bestemte Lønning, og deres Kaar er derved meget forbedret. Af Skolebygninger er opført 8 nye Skolehuse, 18 nye Udhuse, og desuden er 6 gamle Skolehuse med betydelig Udvidelse og Hovedreparation reglements-mæssigt istandsatte. Af Amtets Skolelærere er 12 gamle og utjenstdygtige entledigede, og nye, duelige Lærere ansatte. Ved Skolekasserne er alle Skoler tilstrækkelig forsynede med Undervisningsapparater af Bøger, samt Skrive- og Regnematerialier. Amtets Skolekasser havde ved Udgangen af 1813 en Beholdning af 566 Rdl.

Amtet tæller nu 19—20 udmærkede og meget gode Skoler, hvori Børnene i alle Afdelinger gør Aar for Aar forønsket og glædeligt Fremskridt. Amtet læller ogsaa 18 Skoler, som kan kaldes gode, fordi Børnene her mest i 2den Klasse gør god Fremgang i nogle Dele, skønt de staa tilbage i andre. Men Amtet tæller endnu 8 maadelige, ja endog 8 slette Skoler (vi

vil endnu denne Gang ikke nævne dem) i hvilke den største Del af Børnenes Kundskaber i næsten alle Skoleundervisningens Dele, selv i de mekaniske deraf (Boglæsning, Skriftlæsning, Skrivning etc.) vedbliver uforbedrede det ene Aar efter det andet. Saadanne Skoler, hvis Lærere selv ikke mangler de fornødne Kundskaber, og blandt disse findes ikke faa Studenter og Seminarister, bør under vort fornyede Skolevæsen ikke taales

Københavns Amts Skoledirektion d. 31. Jan. 1815.

Moltke.

Eiler Hammond.«

Da Anordn. ^{29/7} 1814 traadte i Kraft, ophævedes »Den store Skolekommission«, der hidtil havde været Seminariets Direktion. Kancelliet overtog nu det overordnede Tilsyn med Seminariet, hvis Forstander i Fremtiden skulde udstede Dimissionsattesterne. Hammond vilde dog nødtigt staa under Tilsyn af bureaukratiske Embedsmænd i Kancelliet, der ikke var særlig kyndige som Pædagoger og Skolemænd. Han henstillede derfor ^{15/4} 1815, at han i Forening med Seminariets 2 andre Lærere, Bøttcher og Hasle, afholdt Afgangseksamen. Kancelliet bifaldt, at Eksamen dette Aar blev afholdt paa angivne Maade, medens det dog i Fremtiden vilde blive Forstanderen meddelt, naar Medlemmer af Kancelliet i Fremtiden kunde komme tilstede ved Eksamen. — Efter Opfordring af Kancelliet udarbejdede dernæst Hammond i Forening med Forstander Saxtorph paa Jonstrup et Forslag, der blev Grundlaget for »Reglement for samtlige Skolelærer-Seminarier« af ^{10/2} 1818, og fastsatte en grundigere og videregaaende Undervisning, end der var fastsat ved de tidligere Seminarie-Reglementer, men som allerede i en Aarrække havde fundet Sted ved de fleste Seminarier.

Hammonds Helbred var imidlertid i Aarens Løb blevet vaklende, og 1817 mærkedes det mere og mere, at han begyndte at ældes og at hans Arbejdskraft aftog. Sin Gerning paa Seminariet overlod han nu for en Del til sine Medlærere, medens han vedblivende med Iver varetog Embedet som Amtsprovst. Tilsidst følte han, at han maatte opgive, ikke alene Virksomheden som Seminarieforstander, men ogsaa det besværlige Embede som Amtsprovst for Københavns Amt, og da Domprovst Hertz blev forflyttet til Ribe Bispestol, blev Hammond 1820 kaldet til det mindre besværlige Embede som Domprovst og Amtsprovst for Gl. Roskilde Amt. Hans Virksomhed her blev kun af kort Varighed, idet han døde d. ^{28/7} 1822. — Kort før sin Død oprettede han og Hustru et Legat for trængende Skolelærere og deres Efterladte. Legatkapitalen

er for Københavns Amt 6,488 Rdl. og for Gl. Roskilde Amt 2,800 Rdl.

Eiler Hammond var en helstøbt Personlighed, evnerig, virkelysten og praktisk. Det aandelige Liv, der brød frem ved Aarhundredskiftet ved Steffens, Oehlenschläger og Grundtvig synes dog ikke at have paavirket ham synderligt. Vel dyrkede han Sang og Musik, men iøvrigt stod han nærmest uforstaaende overfor Kunst og Poesi. Dog kunde Sangene og Romancerne af Thaarups Skuespil med den smukke, folkelige Musik af Schultz begeistre ham. Men iøvrigt var hans Personlighed saa stærkt præget af Filantropi og Pædagogik, at han syntes uimodtagelig for al anden aandelig Paavirkning. Det fortælles, at da Grundtvig 1812 ved Roskilde Landemode i et Aftenmøde oplæste Stykker af »Roskilde Rim«, indslumrede flere af de gamle Provster blideligt, og om Hammond berettes det, at »han snorkede fælt« og først vaagnede »skrækslagen med stirrende Øjne«, da Grundtvig med Tordenrøst deklamerede:

Sidder vel, I Bisper alle
fra Palladius til Balle!

Og dog var Hammond paa sin Vis ogsaa Banebryder for den nye Tid, der var i Gennembrud, idet han ledede sit Seminarium saaledes, som et dansk Seminarium skulde ledes for at give Folkeskolens Lærere en grundig og tidssvarende Uddannelse. Brøndbyvestre Seminarium blev derved Mønster for Ledelsen af Landets øvrige Seminarier, deriblandt det største af disse, det Blaagaard-Jonstrupske under Professor Saxtorp's Ledelse. I de 18 Aar Brøndbyvestre Seminarium bestod, udsendte det 90 Lærere, der virkede trindt om i Landet, og om hvilke der foreligger talrige Vidnesbyrd fra deres Foresatte om, at de virkede med Dygtighed og Nidkærhed i deres Gerning, saaledes at de vandt Beboernes Agtelse og Tillid. Bondedragten kastede de snart — den passede jo ikke godt i Kirken for de gamle Degnes Arvtagere — og de Skolelærere, der mødte som Forsangere for de Bønder, der i 1839 samlede sig om Frihedsstøtten ved Kong Frederiks Jordefærd, maatte derfor laane Bondedragter for at kunne tage sig ud som »fornuftige Bønder«. Men netop paa samme Tid viste det sig, at den danske Lærerstands Uddannelse i de forløbne Aar havde hvilet paa et saa solidt Grundlag, at Lærerne havde kunnet følge med Tiden og var gaet saaledes frem i Udvikling, saa de havde været i Stand til i Løbet af et halvt Aarhundrede at føre den forhen trælbundne Bondestand frem i Oplysning og Kultur, at den efterhaanden blev moden til med de andre Samfundsklasser at blive delagtig ogsaa i politisk Frihed.

Hundrede Aar er nu henrundne siden Eiler Hammond opgav sin Virksomhed i Brøndbyerne. Faa Aar efter hans

Bortrejse blev Præstegaarden, han havde bygget, lagt øde ved Ildsvaade; men endnu staar i Byen som Minder fra hin Tid den gamle Degnebolig, hvor Seminaristerne havde deres Samlingsstuer, samt Træbeplantningerne ved Præstegaarden og paa Gilles Høj paa Brøndby vestre Mark. Men blandt Byens Beboere lever endnu Mindet om den nidkære Præst og evnerige Skolemand, der som Seminarieforsender og Amtsprovst indtog en fremragende Plads blandt de Mænd, der besjælede af Filantropismens Skoletanker, utrætteligt arbejdede for at gennemføre en tidssvarende og human Reform af den danske Folkeskole.

De slette økonomiske Forhold, der fulgte efter de ulykkelige Krigsaar 1807—14, medførte, at Regeringen ansaa det for nødvendigt at nedlægge en Del af de mindre Seminarier, og da Hammond af Helbredshensyn besluttede at fratræde Ledelsen af Brøndbyvestre Seminarium, blev ogsaa dette nedlagt, og i August 1820 førte den daværende Andenlærer, Kandidat Petersen, det sidste Hold Seminarister frem til Dimissionen. Hermed ophørte Seminariets Virksomhed, og dets Inventarium m. v. blev overdraget til Jonstrup Seminarium.

(Sluttet).

Amtsprøvt Eiler Hammond og Brøndbyvestre Seminarium.

Af J. P. Jørgensen (Smørum).

(Sluttet.).

Udtag af Provst Hammonds Visitatsprotokoller.

Undersøgelse af Lærer Rasch's Forhold som Skoleholder i Højetostrup.

Ved Skr. ^{24/5} 1805 paalagde Biskop Balle Provst Hammond at undersøge Skoleholder Rasch's Forhold. Ved Undersøgelsen, der overværedes af 2 af Byens Gaardmænd, blev det oplyst, at Lærer Rasch havde været bortrejst fra Skolen i 10 Uger. Som Undskyldning fremførte han, at hans Helbred var nedbrudt, og at Skolestuen var i en saa elendig Tilstand, at hverken Lærer eller Børn kunde udholde at opholde sig der. Han indrømmede at have forset sig og gav Løfte om ikke at lade saadant ske i Fremtiden. Provst Hammond gav Læreren Medhold i, at Skolelokalet var i en yderst slet Tilstand. — Sognepræsten i Højetostrup, Provst Buch, undskyldte, at han ikke havde paatalt Forholdene i Skolen. Han havde selv undervist her og havde længe ikke vidst, hvor Rasch opholdt sig; men da det blev ham bekendt, var denne paa hans Opfordring straks kommen tilbage.

Efterat Indberetning om Undersøgelsen var fremsendt til Biskoppen, paalagde denne Provst Hammond »at forfare med Skoleholder Rasch efter Fdg. ^{23/1} 1739, Art. 17«, samt at mulkttere Provst Buch paa 2 Rdl. fordi han ikke havde anmeldt Skolens Forsømmelse. Det bemærkedes, at Mulkten var saa ringe, da Provsten dog undertiden havde holdt Skole. Skoleholder Rasch blev derefter ogsaa idømt en Bøde af 2 Rdl. »for hans lovstridige Fraværelse i 10 Uger, og for den derved udviste Ligegyldighed og Egenraadighed i hans Embedsførelse«. — »Hr. Provst Buch« blev det paalagt at indkræve Mulkten og at indføre Provstens Brev i Skolejournalen. — »Og saaledes endtes denne forargerlige Sag. — E. Hammond.«

Visitats i Højetostrups Skole d. ^{17/8} 1805.

1) Det herværende saa elendige Skolehus med den saa ubrugelige Skolestue, hvorover Sognepræsten i saa mange Aar

forgæves har klaget, og hvorom jeg i dette Foraar tilskrev Rentekammeret, stod nu under Reparation. Det var ønskeligt, om Skolestuen ved denne Lejlighed kunde blive noget større.

2) Degneboligen var paa Tag og Fag, Gulv, Døre etc. en Del brøstfældig og højlig trængende til Reparation, som Degnen Rasch lovede, at den skulde faa endnu i dette Efteraar. — Af dette Skoledistrikts omtr. 50 Børn var ikkun 15 tilstede, hvilken usle Forsamling ved Provstvisitats noksom vidnede om den elendige Skoleforfatning, som i dette Aar har hersket, dels ved en aarelang Vakance efter Degnen Jørgensens Død, dels ved Mangel paa en brugbar Skolestue, dels ved andre Uordener af Skolelærer og Foresatte, som i dette Foraar blev undersøgt og paatalt og ved Resol. af Herredsprovst Hammond og Biskop Balle straffede, hvilken Resolution ikke, som den bør, findes indført i Skoleprotokollen, hvor den altsaa endnu bør indføres Ord til andet. — Da her altsaa i saare lang Tid intet ordentligt Skolevæsen har fundet Sted, saa kunde her heller ingen ordentlig Prøve holdes. Nogle faa Børn var underviste i Skrivning, een Dreng i Regning, nogle faa Børn i Indenadslæsning, Katekismus og Lærebog, og den heri anstillede Prøve beviste noksom Skolelærerens Duelighed til sit Embede. Skolen manglede næsten alle nødvendige Undervisningsapparater af Bøger, Tavler o. s. v., hvilke Hr. Provst Buch lovede at forsyne Skolen med af den forbedrede Skolekasse.

Skønt altsaa Højetostrups Skoles Forfatning for nærværende Tid er den usleste, som vel kan tænkes, saa har jeg et grundet Haab om, at denne Skole, naar den nu faar en ordentlig Skolestue og de nødvendige Undervisnings-Apparater, vil inden kort Tid blive en af de meget gode Skoler; thi Skolelærer Rasch er en dannet Mand, der besidder Kundskaber, Gaver og Lyst til at virke med Held for sit vigtige Kald og kan gøre Regning paa sin Sognepræsts virksomme Bistand til hans Skolevæsens Organisation og driftige Gang.

Provstesyn paa Højetostrup Skole 1806.

Skolebygningen var i Aar ved en betydelig Hovedreparation sat i god Stand; Skolestuen var rummelig og lys og forsynet med forsvarlig Kakkellovn og et tilstrækkeligt Antal gode Borde og Bænke; Vinduerne nymalede, klare og forsynede med Skodder; Taget var nyt og Væggene nye, opklinede, saa at denne Skolebygning nu i alle Maader er i god Stand. Den manglende Rygning med Kragetræer, og en Udvæg, som skal spækkes og kalkes, bliver efter de nærværende Sognemænds Løfte besørget.

D. 17/8 1805 visiteredes Tostrup, Valdby Skole.

Skolen var meget maadeligt forsynet med Undervisnings-Apparater; der fandtes kun 2 Ekspl. af Rochows Børneven til Læseøvelsesbog, men ingen Skrivetavler, og Læreren havde ofte af egen Lomme forsynet Børnene med Blæk, Papir o. s. v. — Af 47 Børn var 30 tilstede. Læsningen var god, og Læreren lovede, at han herefter vilde øve Børnene i at agte paa Indholdet af det læste, og med egne Ord fortælle de smaa moralske Historier, som de læste. Nogle Børn var underviste i Skrivning og viste ikke slette Prøver i dette Fag. Læreren lovede at gøre denne Kunst mere almindelig for flere Børn, naar han blev forsynet med Skolemateriel, og lovede at lade Børnene læse Skrift, hvortil Provst Buch lovede at udlaane ham Breve. I Regning var denne Skoles Børn slet ikke underviste, og Læreren undskyldte sig med, at han selv aldrig havde lært at regne, og at han nu, hvormegen Lyst han end havde dertil, var for gammel til at lære det. Men da jeg ved en liden Prøve overbeviste denne vakre Mand om, at han med den Kundskab, han virkelig selv havde, kunde lære dem at lægge sammen, trække fra, kende og bruge Tabellen, kende og reducere Penge, Maal og Vægt, og uddrage af Hovedet smaa Eksempler af det daglige Liv, saa lovede han med Fornøjelse at undervise alle Børnene i det, han selv kunde. — Børnene viste endelig, at de var vel bekendte med Lærebog og Katekismus, og oplæste mange Stykker deraf temmelig rent udenad, men at forklare Indholdet deraf og at katekisere derover, det forstod Læreren ikke. Skolens Lærer, Hr. Rasmussen, er en simpel Husmand af Bondestanden, der vel i mange Aar og paa flere Steder har forestaaet Undervisningen ved Hjælpe-skoler; men han har aldrig selv faaet nogen egentlig Undervisning og Dannelse til Skolelærer. Dog, hans sædelige og godmodige Karakter, hans Lyst og Stædighed til hans Embede, hans Duelighed til visse af Skoleundervisningens Dele, vil altid gøre ham til en nyttig Mand for sin Skole, der selv under ham vil ved stadigere Skolegang kunne bringes til større Fuldkommenhed.

Visitats i Thorslunde—Ishøj Pastorat 1806.

Amtsprovsten fandt, at Kirkesangerne Hurup og Gjøl katekiserede godt; men han stødte sig over, at Hurup gik op og ned ad Kirkegulvet, naar han sang. Præstens og Skolelærerens Katekisationsbøger stemmede ikke overens, saa det kunde ikke ses, hvor ofte der var katekiseret.

I Skolerne fandt han Tilstanden meget daarlig, og Skolelærer Hurup i Thorslunde maatte enten være uduelig eller

efterladet. Af 43 Skolebørn var mødt 30. Saa ussel Boglæsning som her havde Provsten endnu aldrig fundet. Skrivning var næsten ligefrem slet, og kun 2—3 Børn kendte noget til Indholdet af Lærebog og Katekismus. Børnene var slet ikke indøvede i Regning.

I Ishøj Skole fandt Provsten, at de fleste Børn læste temmelig rent; men intet Barn læste flydende. Skrivning og Regning var indøvet, men ikke i vedbørlig Drift. I Religion forstod kun faa Børn at gøre Rede. — Ishøj Skole hørte til de maadelige, og Skolelærer Gjøl maatte bringe sin Skole frem til langt mere Fuldkommenhed, om han vilde fortjene at agtes lige med Seminarister.

Visitats i Ledøje Smørum Pastorat 1805.

Det fremgik af Ledøje Skolejournal, at Skolelærer Crusberg havde holdt saa flittig Skole, og at Børnene var mødt saa flittigt, at Provsten »hidtil ikke havde fundet Lige ved nogen anden Skole«.

a) Over 70, c: næsten samtlige Skoledistriktets Børn, var samlede, alle ordentlige, nette og med en rolig Munterhed, der vidnede om den gode Tone, som daglig maa herske her.

b) En tydelig, flydende, distinkt Indenadslæsning var her almindelig blandt alle Børn efter deres forskellige Alder, nogle faa forsømmelige Børn dog undtagne.

c) Almindelig Skrivning med alle Skolens Børn, om hvis heldige Fremgang en stor Mængde ordentlige, nette Skrivebøger vidnede. Nogle var øvede i at skrive efter Diktat, og mange i at læse Skrift af forskellige Hænder.

d) Regning, saavel ud af Hovedet som paa Tavle, var almindelig, og det med temmelig god Færdighed blandt alle Børnene.

e) Et fornuftigt og færdigt Bekendtskab med Lærebog og Katekismus var her næsten almindelig blandt de ældre Børn.

Sikkert hører Ledøje Skole til de fortrinligste saavel i Henseende til ordentlig Skolegang Vinter og Sommer, som til Børnenes Fremgang i de vigtigste Skoleundervisnings-Genstande, og Skolelærer Crusberg fortjener en udmærket Rang blandt vore Skolelærere ved sin Duelighed, Stadighed og Iver for sit Kald.

Det fremgik af Smørum Skoles Journal, at kun et lidet Antal Børn havde søgt Skolen, at Undervisningen ofte var afbrudt een eller flere Dage for et Bryllups eller en anden ubetydelig Aarsags Skyld, og at med April Maaned ophørte Skolegangen, idet man regnede med, at nu begyndte Sommeren. Al denne Uorden kunde kun tilskrives gammel, indgroet Hang til Skolegangs Forsømmelse, samt Egenraadighed, noget som

næppe uden Øvrighedens Magt og Understøttelse kunde afhjælpes. I Skolen var over 100 Børn, af hvilke de fleste læste maadeligt; enkelte læste dog ret flydende og skrev i Skrivebog med Fremgang; men paa Grund af det store Børneantal lærte dog kun faa ret at skrive. Børnene aflagde ogsaa Prøve i Regning; men de fleste forstod intet deraf, Læreren viste, at han var en duelig Religionslærer, og nogle af de ældste Børn var godt kendt med Bibelhistorie og Lærebog, men Størstedelen vidste intet deraf.

Kunde ved den værdslige Øvrigheds Hjælp en almindeligere og stadigere Vinterskolegang, og især den lige saa vigtige som her aldeles forsømte Sommerskolegang bringes til Veje, da vilde denne Skole, som i sin nærværende Tilstand kun hører til de maadelige, sikkert under en saa duelig, sindig og godmodig Skolelærer som Hr. Tarp, bringes til langt større Fuldkommenhed.

Syn over Smørum Skole 1806.

1) Den af Amtmanden ved Amtsforvalteren befalede Forandring med Skolestuens Udvidelse og 2de nye Fags Tilbygning er ikke bleven udført, og den nærværende Sognefoged Henrik Andersen erklærede, at han ikke var i Stand til at formaa Bønderne til at efterkomme denne Øvrighedens Ordre, og at han havde tilmeldt Amtsforvalteren Bøndernes Vægning, uden at der siden var føjet nogen videre Anstalt.

2) Bygningerne er i sig selv i en meget slet Tilstand, Fyrrestolperne opradnede og Huset derved sunket saa dybt, at man ikke kan staa oprejst i Værelserne. Vinduernes Rammer og Karme er ligeledes raadne. Den største Del af Taget er usselt og utæt, og Loftet meget brøstfældigt. Kort, den hele Bygning er i en saadan Tilstand, at enhver Reparation er utilstrækkelig og næsten spildt, saa at en ny Skolebygning bør opføres af det store Skoledistrikts Beboere, da til dette Skoledistrikt henhører omtrent 428 Tdr. Htk. Provsten lovede at gøre Forestilling til Amtmanden derom, samt om, at den nye Bygning blev opført paa en bekvemmere Plads.

Visitats i Ballerup—Maaløv Pastorats Skole 1805.

Maaløv Skole $1\frac{1}{8}$ 1805, Morgen Kl. 7.

Skolebygningen var her baade udvendig og indvendig meget brøstfældig og højst trængende til Reparation, skønt den hører til de kongelige Skoler. Ved denne Skolevisitats blev tilsidst, skønt meget uordentligt og langsomt, samlet omtrent 50 Børn; hvorefter man just ikke skulde slutte fordelagtigen om den i Skolen herskende Orden. Indenadslæsningen var i det hele

middelmaadig. Nogle Børn læste tydeligt, men ingen flydende, og man var slet ikke vant til at agte paa Distingtions-Tegnene. Mange Børn, endog fra 10—12 Aar, kunde ikke læse een Linie rigtig. Læreren undskyldte sig med Børnenes forsømte Skolegang. Der fremlagdes 3—4 Skrivebøger, hvori Børnenes Skrift var saa smuk, at den vidnede om Lærerens gode Gaver til den Slags Undervisning. Med desto større Ret kunde jeg tilholde Hr. Niemann ikke at indskrænke Undervisningen i dette Fag til 3—4 Børn. I denne Skole var slet ingen Regning, men Læreren lovede at gøre denne til daglig Undervisningsgenstand. Tiden tillod ikke denne Gang at prøve Børnene i Religion.

Skovlunde Skole d. 11/8 1805, Kl. 10.

Skolebygningen var temmelig godt vedligeholdt af Bønderne. 36 Børn var samlede. Læsning var hos nogle Børn tydelig, men ikke flydende, og en Del mindre Børn kendte knap Bogstaver. Læreren gav den ustadige Skolegang Skylden. Ingen Skrivning eller Regning; men Hr. Ørsted lovede at give Børnene daglig Undervisning heri, samt indøve Stavning udenad. Af Religion vidste selv de Børn, der skulde gaa til Konfirmation, lidet eller intet.

Ballerup Skole, d. 11/8 1805, Kl. 3.

Skolebygningen i god Stand og Skolestuen skønt indrettet; alt vidner om en Lærer, der elsker Orden og Flid. 72 Skolebørn var forsamlede. Meget tydelig, flydende Indenadslæsning. Almindelig Skrivning, paa hvis gode Fremgang en stor Mængde nette Skrivebøger afgav Prøve. Almindelig Regning, saavel ud af Hovedet som paa Tavle, med ønskelig Fremgang. Godt og fornuftigt Bekendtskab med Lærebog og Katekismus. Den brave og flittige Skolelærer Jensen fortjener megen Agtelse for sin nidkære og heldige Embedsførelse.

Seminariets Lærere.

De Lærere, der foruden Forstanderen virkede ved Seminariet, var alle cand. th., som efter Indstilling af Forstanderen fik kgl. Udnævnelse.

1. Tønnes Ditlev Roes kilde, 1802-09.

Født 1782, Student 1798, cand. th. 1802; s. A. Lærer ved Seminariet og 1808 tillige Kap. p. p. — Blew 1809 Andenlærer ved Jonstrup og 1817 Sognepræst i Køge. + 1834.

2. Hans Jacob Böttcher 1809-15.

Født 1779, Stud. 1798; cand. th. 1806; Lærer ved Seminariet og Kap. p. p.; Sognepræst i Haderup 1815; i Hobberup 1818, og i Sevel (Ribe St.) 1836; + 1855. —

Fra Brøndby indsendte han til Prof. R. Nyerup 12 gamle Kæmpevisestoner fra forskellige Egne af Landet, bl. a. Vejleegnen, hvor en „Dannekvinde“ var ham behjælpelig ved Indsamlingen. Viserne findes i den af Nyerup, Rahbek og Abrahamson foranstaltede „nye“ Udgave af Kæmpeviser. I en medfølgende Skrivelse siger han: „Jeg har været samvittighedsfuldt omhyggelig for at gøre dem i den strengeste Simpeltid — med de enkelte Linier, som er karakteristiske for Sangerinderne i de Egne, i hvilke de er opsamlende.“ — Böttcher besad en poetisk Aare og skrev Smaadigte, bl. a. Sorgesange.

3. Christen Mikkelson Haale. 1810-15.

Født 1781. Bondesøn fra Haale ved Aarhüs; Stud. 1803, cand. th. 1806; Huslærer 1 Aar, og Lærer ved det Schwäbiske

Institut 2½ Aar. Blev Lærer ved Seminariet 1810; Sog-
neprest i Holstebro 1815; i Faaborg 1827; Konsistorial-
raad 1836; enkl. 1859; + 1867. — „Han var som
Prest iøvrigt, virksom.“

Christian Frederik Ludvig Petersen. 1815-20.

Født 1785; Stud. 1805; cand. Th. 1814; Lærer ved Semi-
nariet 1815; Aldjunkt i Nakskov 1820; Sogneprest til Seden-
aarum 1829; enkl. 1849; + 1854. — Efter Hammonds Af-
rejse til Roskilde overtog Hand. Petersen Ledelsen af
Seminariet og førte det sidste Hold Elever frem
til Dimissionen 1820.

Christian Cornelius Andersen. 1811-20.

Født i Rye ved Skanderborg 1779; blev 1801 oplagt
paa det Classenske Agerdyknings - Seminariums
paa Selster; men da der her i disse Aar ikke var
Tilgang af Elever, blev han af Prof. Bluffin an-
befalet til Optagelse paa Seminariet i Brøndby. —
Blev 1806 dim. herfra med Hovedkarakteren Ud-
mærket, og s. A. Lærer i Brøndby vestre. Bestod 1812
Eksamen fra Gymnastisk Institut og blev derefter
Gymnastiklærer ved Seminariet. + 1822.

Ved Kindskaabets om Aarshovst Hammonds
Død skrev den tidligere Seminarilærer H. J. Bött-
cher, der nu var Sogneprest i Jylland, følgende
Mindetale:

Tanker

til Amtsprovst, Ridder Hammonds blinde.

Se'n over Heden mig det Budskab lød:
En Ridders mand er falden — Hammond død!
Bedrøvel, tvivlende, af Frygt betagen
jeg ønskede mig af Helgetråd bedragen.
Dog, all for sandt! snart varslod det igen:
Han falden er — død er din gæve Vær.

Da slog mig Sorg i Øie, Haand i under Kind,
jeg stævede mig i Livets Gaade ind,
fjernt paa din Gravhøj ønskede jeg at døale,
og grænde paa din Vandrings Eftermaal.

Saa est Du falden, kloge, kække Helt,
og det paa Stormens Dag, i Hvilens Felt,
du for din Virkens Strid og Savn og Slægt
en rig, skøn Efterhvil stod for dit Afjæ.
Søn, svage Lyra, over søren Hede!
lad Mandens djarvediv din Sang ve' lede!

Stolt stod Du, thi Du var en Kræftens Mand,
som vilde fyldest gødt hver Ordens Stand,
Du kendte Tiden, Mennesket og Livet;
thi høied din dig ydmyg og ei som Sivet,
men vor diegt, som en Eg paa Stormens Dag.
i Kamp for Kysets, Ordens, Fredens Sag.

Ja, Du var klog og sindig, sad i Raad,
itrottelig, arbejdsom, stork i Daad,
din Kongetro, hans Būd at fuldendgøre
og alt til mīlīgst Bōrgerheld iudfōre —
det var din sande Lysh, det helled, din Øre;
thi varst du vand hans Ridderkors at bære,
Paa Islandens Vard tidt grīndede min Tanke;
thi klynges Lyren fra min Hedebanke,
vel, som Nāturen om den, ene vildt.
Dog falder ogsaa Dīggem, skīndom mildt
paa sorten Lyng; — thi vil mit Faars rinde
paa make Skreng ved til Veumens blinde.

En af Hammonds Elever, P. E. Becker, (Sōd
som Lærer ved Bōrgers kolen i Hōge), berōpte 1830
hans Grav i Roskilde og skrev derefter følgende
Mindeord;

Ved

Ants provst Eiler Hammonds Grav i Roskilde
d. 18 Juni 1830.

Gūddoms gnisten i hans Øje brændte
rīn og klar, som Hildens Sølvvæld,
Him ved den han Lysets Fattikl佟ndte
for en yngre Slægt til Livets Held.

Ei han samlede paa de døde Skatte;
ei han søgede Hīndskabs Glim mer frō;

men af hem har mange lært at fatte,
hvad det er at leve, virke, dø

Altid, aabent slog hans varme Hjerter,
altid lige hydrocrigt i Vel og Ue.

Umk at lindre Nød og dæmpe Smerte,
deri vilde han sin Gløde se.

Ret og Plikt var Lyset paa hans Vej,
Gjæld og Rang gjaldt intet i hans Haand.
Drottin saa, hvad her han monne se,
kætted ham til sig med stærke Bånd.

End som Alding, Barn i Land og Hjerter
var hans Gløde størst i Barnets Heds;
midt i denne so saa tidt han lærte,
at him Hædeds Renset gøt tilfreds.

Det var straalend Lygd i Barnets Uge,
naar den sølvgraa Gybbe vord med sig.
Mang en Spire vokste ved hans eldrie
til et herligt Trø paa Smulder sig.

Hi Naturen var hans store Lovers,
i dind Sodsport gik han roligt frem.
Mang en Ungling Vidnes bij det Lovers
om hans Id og Daad til Lysets Hjem.

For du sødd! Fred, du trolle Vandret,
Nyd din Hvile nu saa blid og skøn.
Fid og allede Manges Døni forandret—
Oh! men Dydur kisset har sin Løis.

Siddst, om Ungling lærte jeg din Glemme,
Nu som Mand jeg døvel ved din Gjern
Men som Olding end jeg ei skal glemme,
hvad dit vennehilde Hjerte gav.

Uddrag af „Skole Visitats Censuren“ over Københavns
Amts Skolers Tilstand i Aarene 1809-13.

1. Ved Visitatsen d. 13/6 1809 af Glostrup Interims skole befandtes, at naar indtages Indenads læsning og Uden-
ads bogstaveringen, der i det Hele var ret god, saa befand-
tes Børnenes Håndskaber i Skrivning og Regning saa usle,
og Lærebøgerne i Religion og Bibelhistorie lidt nær en
saa tankeløs og Forshandens sløv og vrede Ulaade, der
nok som beviser, at den iøvrigt flittige Lærerinde ikke
er Skoleen derved nogen væsen, og at Børnenes
Undervisning ikke i Fremtiden kunde hende be-
troes. — N. Endelig Lær. Seminarist N. Car-
shophusens er allerede ansat her.

2. Ved Visitatsen d. 15/6 1809 i den for omt. 1/2 Aar siden
oprettede Interims skole i Tranebjerg befandtes Børnenes
at have gjort meget betydelige Fremskridt i alle Under-
visnings Dele: Saa, Indenads læsning, Udenads-
bogstavering god; Skrivningen, skönt endm i sin
Begrundelse smukt og ret; Håndskaber i Religion og
Bibelhistorie fornuftlig og god; Hovedregning i
ret god Gang. Alle vidnede om den her for 1/2 Aar

riden antagne Løverinde Frøme Maries Duelighed, og utvøttelige Slid, samt Deynen Gjolds (i Pstøi) ros værdige Slid og Omhyggelighed i at have det ham paa- lagte Silsyn med denne sine Biskole, og at afhjælpe hendes mindre Mangel paa fornøden Håndskab og Færdighed i Regning og Skrivning. Skolen hører allerede ind til Almets gode Skoler.

3. Ved Visitationen i Lille Veerløse d. 1°/2 1809 befaantes Indvædts Løsning lemmelig god og Religions Håndskab efter Lørebogen megetledes, men i alle de øvrige Skoleens deris vis gens Dele: Sang, Bibelsk Historie, Skrivning, Regning o. s. v. befaantes Børnenes Håndskaber saa maanedlige og slette, at Skolen bør henregnes blandt Almets sletteste Skoler, der højlig tjener til en radikal Reform.

4. Rouaaed Skole 2°/2 1809.

I Skolen fremvistes af alle Børnene saa skønne Prøver paa deres Færdighed i Linnæ - og Navnesig- ning, at deres Løverinde Madam Westergaard fortjener derfor megen Ros og Tak.

5. Gentofte Skole 3°/2 09.

14 Piger er her med meget god Fremgang underviste og øvede i at sig Linnæ - Navne og Klæder, samt i at brodere med Guld, Sikke og Bomuld, hvorpaa Løverinden Madam Jensen fortjener megen Ros og Tak.

6. Lillaalöv Skole 1810 behandtes i det hele Børnernes
Kindskeber i alle Skoleindevisingens Dele saa
mandelige og slette, at den allerstørste Del af dem Kün-
de betragtes som ganske nye Begyndere i alh. Ved
den afdøde Skolelærer Niemanns Sygdom, Død og derpaa
følgende Embeds-Vakante var Børnernes Unde-
rvisning bleven saa forsømt, og Skolegangen der-
efters kommen i Vorden. Skolens dærlige og flittige
Interimslærer, Seminarist Skjoldager har ikke i et
Par Foraaets maanedes Kjønneth opretholdt det Tab,
Børnernes i Kindskeber, har lidt.

7. I Skovlunde Skole 1810. — Cand. th. Grsted,
Ved Prøven i Almindelighed behandtes Børne-
nes Kindskeber i alle Skoleindevisingens Dele
saa mandelige og slette, at hvorom man vil
ke tvivle ubetvælgelige Sølger, dersom ikke hant
Skolens indrette Tilstand i Hensende til Bør-
nernes Kindskeber og Fordeligheder i alle Dele
er virkelig forbedrede.

8. Dragør 1⁷/₈ 1812. Skulent Grundtvig.
Børnernes Kindskeber 2 Aar som i Syet i Almin-
delighed saa slette i alle Dele, at Skolen hører
blandt Almindes sletteste Skoler.

NB. Grundtvig er senere indlediget, 2 nye
Skoler i Dragør, og 2 seminaristiske dannede
Lærere er derved ansatte.

9. D. 13/4 1810 visiterede jeg første Gang i Fonstrup
Seminariums Skole. Med Fornøjelse erfarede jeg ved
Overkirkens om den Fremgang som disse Skole~~er~~
distrikts saw aldeles forsonde Børn havde gjort i det
forløbene halve Aar siden denne Skoles Oprettelse,
Indenads Læsningen var meget god, og med For-
stand og Læthed vidste Børnene at gøre Rede for det
læste. Småskrivning, Udenadsstavnning og
Hovedregning var i god Gang. Sungen var endem
kimen maadelig; men hermed saavel som med
Undervisning i Religion og Bibelhistorie var der
kimen nylig gjort. Begyndelse efter at de første Van-
skeligheder med Indenads Læsningen var over-
vundet. Stille Opmærksomhed og sædelig Altsin-
tighed var her kendelig blandt Børnene. Med
Glæde ser jeg denne Skoles betyende Fuldkommen-
hed i Aldele.

10. Jægersborg Skole 1811. Seminarist Erstav.

Jægers Skole paa Alsted giver Undervisningen i saa man-
ge Videnskaber som denne, endog i Brevskrivning, Na-
turlære, Tysk, Grammatik, Treffemning Sang, Hove-
skiltes. I alle Dele har Børnene erholdt gode Karakterer,
næsten ingen blot maadelig.
Skolen vedligeholder sin Rang blandt
Alstedets fortrinligste Skoler.

11. Hvidovre Skole. Peteravn, Seminarist.

Næsten Skolelover som Peteravn her har 204 Børn ~~ved~~ dervise, da man man ikke spørge: hvor-
mange meget gode og iudmærket gode Børn han har,
Men er alle de anordnede Ue dervis uings genstande
som her, i god Gang, blandt de mange Børn fra
de ældste til de yngste, og har han heri brugt 132
til Hovedkarakteren godk og temmelig godk, og
med dem der som her findes kun 2 slette, da fortjener
net hans Skole sikkert iudet saa da den Anstæn-
dighed at regnes blandt de meget gode, og herved
at iudmærkes med megen Afslut.

12. Alaasløv Skole 1811. Gehl, Seminarist.

Siden Skoleloven gæst af Lovet 1810 har denne Skoles
Bygning ligget nedfalden i Græs. Løven har
derfor maattet holde Skole omkring i Bønder-
nes Stuer, hvor kun few Børn kunde finde den
hørig Plads og Leilighed. Ikke desto mindre
stans denne, for at Per Oat siden iudet dees
forrige ~~Ue~~ Lovet saa mandelige Skole mæ
blandt Aluats mange gode Skolever

13. Sengeløse Skole 1811. Waipman, Seminarist.

Næsten Skole som her endnu har et Antal af
166 Børn at iud dervise; naar deraf ved Eksamen
kun 12 findes mandelige, og ingen slette; men
derimod over 100 gode og meget gode; og

naar de øvrige temmelig gode og maa delige Børn for den største Del er fra een, en halv Uil fra Skolen beliggende Nj, Vrids løse, hvor fra Fortiden meget forsømte Børn kun meget uheldig kan søge Skole — saa hører Skolen med blandt Amtets fortrinlig gode Skoler, hvis særdeles dærlige og nidkære Lærer sik Rest vil fordyge sine Undervisnings gens kan de med dansk Skil, Geografi m. m., naar efter denne Plan og Vrids løse Nj, beholdes sin egen Skole.

14. D. 16/6 1813 visiterede jeg Dragør søndre Skole, og havde jeg Anrsag til at være tilfreds med denne Skoles meget gode Tilstand og begge Klassers talrige Børns heldige Fremgang i alle Skole-Undervisnings Sager, endogsaa i Rettskrivning og dansk Skil. Alle vidnede om den iadmærkede, dærlige Lærers Nidkærlighed, Fleid og Talenter,

15. D. 16/6 visiterede jeg i Dragør nordre Skole, Skønt jeg havde Anrsag til at være tilfreds med denne Skoles gode Fremgang i de fleste af Skole-undervisnings gens Genstande, saa stod denne Dragør nordre Skole endel tilbage for Bransvinde Skole, hvilket lader sig let forklare af Skolens Vakance og Omstændelise af Lærers sidste

Vinter; men af den nyelig ansatte Lærer Gode-
Frøelikes Düelig hed og Flid vil Skolens Fremgang
til den fuldkomne med Sikkerhed forventes.

16. D. $1\frac{1}{2}$ 1812 visiterede jeg i Skov Magleby Skole, alle
viduede om den nyelig ansatte Lærer
Løer og Seminarist Christoffersens Udmodne
Düelighed, Flid og Talenter, det i saa kort Tid vel
ikke havde formaaet at afhyolpe denne Skoles
gamle Mangler, men som sikkert i kort Tid
vil bringe denne Skole til een af Amtets fortrin-
lig gode Skoler.

17. D. $1\frac{1}{2}$ visiterede jeg Fruegilde Skole, hvor
jeg fandt Indevæds Løsnis og meget god
og de övrige Skole - Undervisningens gode bevis
Børnenes Rensede Kæber, at Skolens Lærers -
Lørens de havde med anvendt Flid og Tro-
skhed aagret med det Pund, Gud har betruet hende.

18. D. $2\frac{1}{2}$ 1813 visiterede jeg i Skovlæse Skole.
Jeg kom der vistnok i den sikre Forventning, at
denne Skole, der ved min sidste Visitats var be-
funden at være den bedste af Amtets lette
Skoler, nu i endet den nye Lærer maatte være
betydeligen forbedret i alle Dele. Men saare be-
trædeligen blev jeg i Dag overrasket ved at finde
Skolens Tilstand langt over Forventningens For-
bedret i alle Skole - Undervisningens Dele?

ren Sang, tydelig Indenads læsning, fornuftig
Kendskab i Religion og Bibelhistorie, grundig
Kendskab til Hoved- og Tavleregning, ordenlig
og tydelig Smiikskriving, pordig Udenads-
bogs læsning og Skriftdisning. Børnene af
begge Klasser aflagde med austrøndig Alts-
kerhed saa skønne Prøver, at Skolen aller-
rede nu fortjener at staa i Rang med An-
kets meget gode Skoler, og den vil sikkerlig
inder den saa delige og flittige Hvers Jor-
genten stedsse tiltage i skole og skole
Fuldkommenhed.

.